

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สภาพการณ์ปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครอง เกิดปัญหาหรือการเปลี่ยนแปลงในประเทศใดประเทศหนึ่งจะส่งผลกระทบต่อไปทั่วโลก เนื่องจากความเจริญก้าวหน้าของการสื่อสารใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย การลงทุนข้ามชาติ หรือที่เรียกว่าระบบทุนนิยม ส่งผลให้หลายประเทศรวมทั้งประเทศไทยต้องเร่งพัฒนาตนเองเพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง สามารถแข่งขันกับนานาประเทศ ซึ่งกระแสการเร่งพัฒนาและสภาพเศรษฐกิจที่บีบรัดได้ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนในสังคมไทยให้เปลี่ยนแปลงไป จากสังคมที่อยู่ด้วยกันแบบความเอื้ออาทร ช่วยเหลือเกื้อกูล ลักษณะเป็นแบบครอบครัวไทยอยู่พร้อมหน้า ปู่ ย่า ตา ยาย พ่อ แม่ ลูก เปลี่ยนเป็นสังคมแห่งการแข่งขัน มีค่านิยมทางวัตถุสูง เกิดการเอาเปรียบซึ่งกันและกันมุ่งแสวงหาผลประโยชน์ให้กับตนเองมากกว่าส่วนรวม ลักษณะครอบครัวเปลี่ยนเป็นครอบครัวเดี่ยวเกิดปัญหาหย่าร้าง ปัญหายาเสพติด ปัญหาโรคติดต่อร้ายแรง ปัญหาอาชญากรรม และปัญหาทุจริตคอร์รัปชันในทุกวงการ ซึ่งเป็นสภาพสังคมขาดการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมอย่างจริงจังและต่อเนื่อง เป็นสภาวะขาดสมดุลทั้งทางด้านจิตใจและวัตถุของคนในสังคม ความสำนึกต่อส่วนรวมจึงลดน้อยลงทุกวัน

การศึกษา การมีจิตสำนึกมีความสำคัญ การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมการรู้จักดูแลของส่วนรวม รวมถึงการรู้จักดูแลผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ (ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม, 2543, หน้า 21-29 อ้างอิงใน วิรุณ ตั้งเจริญ, 2547 หน้า 2) ถ้าบุคคลมีจิตสำนึกบกร่องมีน้อยหรือขาดไป จะส่งผลกระทบต่อหลายระดับ ทั้งต่อตนเอง ครอบครัว องค์กร ชุมชนประเทศชาติและ มีผลต่อระดับโลกตามมา อยากเห็นการศึกษาที่มีคุณธรรม จริยธรรม และความภาคภูมิใจในความเป็นไทย เพราะนอกจากเด็ก จะเก่งแล้วจะต้องดีด้วย รวมถึงมีคุณธรรม จริยธรรม มีจิตสำนึกรักประชาธิปไตยและภาคภูมิใจในความเป็นไทย และการขาดจิตสำนึกของคนไทยส่วนหนึ่ง เพราะคนไทยยังคงฝังแน่นอยู่กับแนวคิด คนเป็นของรัฐรัฐต่างหากที่เป็นเจ้าของประเทศเป็นเจ้าของสถานที่ราชการ เป็นเจ้าของสมบัติสาธารณะประชาชนเป็นผู้พึ่งพา หรือกล่าวได้ว่าคนไทยไม่มีจิตสำนึกสาธารณะ (สุชาติ จักรพิสุทธ์, 2544, หน้า 22-23)

ดังนั้นสมบัติสาธารณะเกือบทุกอย่าง รวมถึงธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ดิน น้ำ ป่า ที่เป็น สาธารณะทั้งหลายจึงมักเสียหาย ไม่มีใครรู้สึกเป็นเจ้าของที่จะดูแลรักษา เราจึงพบสมบัติที่เป็น สาธารณะต่าง ๆ อยู่ในสภาพที่ชำรุดเสียหาย ปัญหาสิ่งสาธารณะสมบัติถูกทำลายกันมากขึ้น ส่วน หนึ่งเกิดจากความเคยชินในการใช้ทรัพยากรในอดีตของคนไทยที่มีทรัพยากรมาก ทำให้คนไทย ประมาท ใช้ของฟุ่มเฟือย เมื่อทรัพยากรเปลี่ยนไปแต่นิสัยเดิมยังคงอยู่ จึงเกิดการแก่งแย่งทรัพยากร ทำให้คนเห็นแก่ตัว เห็นแก่พรรค เห็นแก่พวก มีการหลบหลีกการเอาตัวรอดของแต่ละคนในสังคม ขาดจิตใจสาธารณะ (Public mind) ขาดความรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวม (ประเวศ วะสี, 2542 หน้า 21-25) จากงานวิจัย พบว่าวัยรุ่นไทยในขณะนี้ขาดจิตสำนึกสาธารณะ ชุมชนอ่อนแอไม่สนใจ กันและขาดกิจกรรมส่วนรวม ห่างเหินศาสนาและขาดความซื่อสัตย์ (สุริยะเดว ทวีปาตรี, 2552) ซึ่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของวิชณี จันทรทรวงกร (2541) พบว่างานวิจัยทั้ง 3 เรื่อง เยาวชนไทยยังมีจิต สาธารณะในด้านต่างๆ เฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางถึงระดับต่ำ

นอกจากนั้นแผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550 – 2554) ได้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการปรับเปลี่ยนจุดเน้นในการพัฒนาคุณภาพคนในสังคมไทยให้มี คุณธรรมและมีความรอบรู้อย่างเท่าทัน ให้มีความพร้อมทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และ คีลธรรม สามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลงเพื่อนำไปสู่สังคมฐานความรู้ได้อย่างมั่นคงแนวการ พัฒนาคอนดั่งกล่าวมุ่งเตรียมเด็กและเยาวชนให้มีพื้นฐานจิตใจที่ดีงาม มีจิตสาธารณะ พร้อมทั้งมี สมรรถนะ ทักษะและความรู้พื้นฐานที่จำเป็นในการดำรงชีวิต อันจะส่งผลต่อการพัฒนาประเทศ แบบยั่งยืน ซึ่งแนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ในการพัฒนา เยาวชนของชาติเข้าสู่โลกยุคศตวรรษที่ 21 โดยมุ่งส่งเสริมผู้เรียนมีคุณธรรม รักความเป็นไทยให้มี ทักษะการคิดวิเคราะห์สร้างสรรค์มีทักษะด้านเทคโนโลยี สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นและสามารถ อยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมโลกได้อย่างสันติ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551 หน้า 2) และเพื่อความมั่นใจ ว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ดังกล่าวได้เกิดขึ้นกับผู้เรียนในระดับสถานศึกษา จึงกำหนดไว้ใน มาตรฐานการประกันคุณภาพการศึกษาทั้งในและภายนอกสถานศึกษาซึ่งสอดคล้องกับหลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่มีเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและ กระบวนการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติในระดับเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา โดยได้มีการ กำหนดวิสัยทัศน์ จุดหมาย สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะ อันพึงประสงค์ มาตรฐานการ เรียนรู้และตัวชี้วัดที่ชัดเจน เพื่อใช้เป็นทิศทางในการจัดทำหลักสูตรการเรียนการสอนในแต่ละระดับ นอกจากนี้ได้กำหนดโครงสร้างเวลาเรียนขั้นต่ำของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ในแต่ละชั้นปีใน หลักสูตรแกนกลาง และเปิดโอกาสให้สถานศึกษาเพิ่มเติมเวลาเรียนได้ตามความพร้อมและจุดเน้น

อีกทั้งได้ปรับกระบวนการวัดและประเมินผลผู้เรียน เกณฑ์การจบการศึกษาแต่ละระดับ และ เอกสารแสดงหลักฐานทางการศึกษาให้มีความสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ และมีความ ชัดเจนต่อการนำไปปฏิบัติ โดยเฉพาะหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้ มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ในฐานะ เป็นพลเมืองและพลโลก 8 ข้อ ดังนี้ รักษาดี ศาสน์ กษัตริย์, ชื่อสัตย์สุจริต, มีวินัย, ใฝ่เรียนรู้, อยู่ อย่างพอเพียงมุ่งมั่นในการทำงาน, รักความเป็นไทยและมีจิตสาธารณะ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551 หน้า 3-6)

ซึ่งจะเห็นได้ว่า จิตสาธารณะเป็นคุณลักษณะที่สำคัญอย่างยิ่งในการยกระดับจิตใจของ เยาวชน ให้หันมามองถึงประโยชน์ส่วนรวมช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รวมทั้งร่วมมือกันพัฒนาสังคม และประเทศชาติให้มีความสงบสุขและความพยายามในการปลูกฝังจิตสาธารณะให้เกิดขึ้นโดย ประพฤติปฏิบัติอย่างเหมาะสมกับจิตสำนึกของตน และใช้จิตสำนึกด้านนั้นๆของตนเพื่อประโยชน์ ต่อสิ่งต่างๆตามมา (สมพงษ์ สิงหะพล, 2542 หน้า 15-16) ลักษณะของบุคคลที่มีจิตสาธารณะจะ รู้จักการเอาใจใส่เป็นธุระและเข้าร่วมในเรื่องของส่วนรวมอย่างรับผิดชอบ มีการดูแลรักษาสมบัติ ของส่วนรวมในวิสัยที่ตนสามารถทำได้ และมีการเคารพสิทธิในการใช้สาธารณะสมบัติผู้อื่น (ชาย โพรสิธิตา, 2540 หน้า 14-15)

จากความสำคัญของการมีจิตสาธารณะดังกล่าวจำเป็นอย่างยิ่งที่จะมีการวัดหรือประเมิน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านจิตสาธารณะ และโรงเรียนส่วนใหญ่ยังไม่ตัววัด ที่มีคุณภาพและ ผ่านกระบวนการสร้างที่เป็นมาตรฐาน ที่จะใช้วัด ได้ครอบคลุมกับพฤติกรรมที่แท้จริงของผู้เรียน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการพัฒนาพัฒนาตัววัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านจิตสาธารณะของ นักเรียน เพื่อเป็นเครื่องมือที่จะวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของเยาวชน ในด้านจิตสาธารณะ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับหลักสูตร เพื่อใช้เป็น เครื่องมือในการคัดแยกเด็กให้กับผู้เกี่ยวข้องได้นำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการวัดคุณลักษณะอันพึง ประสงค์ด้านจิตสาธารณะต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาตัววัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านจิตสาธารณะสำหรับนักเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
2. เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของตัววัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านจิต สาธารณะสำหรับนักเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ขอบเขตของงานวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ กำหนดขอบเขตการวิจัยในแต่ละขั้นตอนของการวิจัยไว้ 3 ด้าน คือ ขอบเขตด้านเนื้อหา ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล และขอบเขตด้านตัวแปร ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การพัฒนาตัวชี้วัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านจิตสาธารณะสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาตัวชี้วัดตามองค์ประกอบคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านจิตสาธารณะสำหรับนักเรียน ซึ่งได้จากการสังเคราะห์ กำหนดตัวชี้วัดจาก 3 องค์ประกอบ ตามนิยามความหมายจิตสาธารณะของ (ชาย โพธิ์สิตา และคณะ 2540, หน้า 14 – 15) ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 ด้านการใช้ คือ การหลีกเลี่ยงการใช้หรือการกระทำที่จะทำให้เกิดความชำรุดเสียหายต่อส่วนรวมที่ใช้ประโยชน์ร่วมกันของกลุ่ม กำหนดตัวชี้วัดจาก

1. การดูแลรักษาของส่วนรวม รู้จักใช้ของส่วนรวมแล้วเก็บเข้าที่
2. ลักษณะการใช้ของส่วนรวม รู้จักใช้ของส่วนรวมอย่างประหยัดและทะนุถนอม

องค์ประกอบข้อที่ 2 ด้านการถือเป็นที่ คือ การถือเป็นที่ที่จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาของส่วนรวมในวิสัยที่ตนสามารถทำได้ กำหนดตัวชี้วัดจาก

1. การทำตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเพื่อส่วนรวม
2. การรับอาสาที่จะทำบางอย่างเพื่อส่วนรวม

องค์ประกอบข้อที่ 3 ด้านการเคารพสิทธิ คือ การเคารพสิทธิในการใช้ของส่วนรวมที่เป็นประโยชน์ร่วมกันของกลุ่มกำหนดตัวชี้วัดจาก

1. การไม่ยึดครองของส่วนรมนั้นมาเป็นของตน
2. การเปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้สามารถใช้ของส่วนรมนั้น

2. แหล่งข้อมูล

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการพัฒนาตัวชี้วัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านจิตสาธารณะสำหรับนักเรียนระดับชั้น มัธยมศึกษาตอนต้น ได้แก่

1. ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา จำนวน 2 ท่าน
2. ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านจิตสาธารณะ จำนวน 3 ท่าน

3. ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการวิจัยและประเมินผลการศึกษา จำนวน 2 ท่าน

3. ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ องค์ประกอบและตัวชี้วัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านจิตสาธารณะสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ขั้นตอนที่ 2 การตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของตัวชี้วัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านจิตสาธารณะสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่สร้างขึ้นโดยใช้โมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ตัวชี้วัดที่เป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านจิตสาธารณะสำหรับนักเรียนระดับชั้น มัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งได้จากการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญและจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของตัวชี้วัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านจิตสาธารณะสำหรับนักเรียนระดับชั้น มัธยมศึกษาตอนต้น ในขั้นตอนที่ 1 เป็นกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1- 3 ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 โรงเรียนขยายโอกาส จำนวน 354 คน

3. ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ความตรงเชิงโครงสร้างของตัวชี้วัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านจิตสาธารณะสำหรับนักเรียนระดับชั้น มัธยมศึกษาตอนต้นที่สร้างขึ้นในขั้นตอนที่ 1

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. จิตสาธารณะ หมายถึง คุณลักษณะทางจิตใจของบุคคลเกี่ยวกับการมองเห็นคุณค่าหรือการให้คุณค่าแก่การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและสิ่งต่างๆ ที่เป็นสิ่งสาธารณะที่ไม่มีผู้ใดผู้หนึ่งเป็นเจ้าของ หรือเป็นสิ่งที่คนในสังคมเป็นเจ้าของร่วมกัน เป็นสิ่งที่สามารถสังเกตได้จากความรู้สึกนึกคิด หรือการกระทำที่แสดงออกมา ได้แก่ ด้านการใช้ ด้านการถือเป็นหน้าที่ ด้านการเคารพสิทธิ

1.1 ด้านการใช้ หมายถึง การหลีกเลี่ยงการใช้หรือการกระทำที่จะทำให้เกิดความชำรุดเสียหายต่อส่วนรวมที่ใช้ประโยชน์ร่วมกันของกลุ่ม

1.2 ด้านการถือเป็นหน้าที่ หมายถึง การถือเป็นหน้าที่ที่จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาของส่วนรวมในวิสัยที่ตนสามารถทำได้

1.3 ด้านการเคารพสิทธิ หมายถึง การเคารพสิทธิในการใช้ของส่วนรวมที่เป็นประโยชน์ร่วมกันของกลุ่ม

2. ตัวชี้วัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านจิตสาธารณะ หมายถึง สารสนเทศที่บ่งบอกถึงสภาพหรือคุณลักษณะของตัวชี้วัดด้านจิตสาธารณะสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

3. ความตรงของตัวชี้วัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านจิตสาธารณะ หมายถึง คุณสมบัติของตัวชี้วัดที่สามารถให้สารสนเทศที่บ่งบอกถึงสภาพหรือคุณลักษณะของตัวชี้วัดคุณลักษณะด้านจิตสาธารณะ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ได้ตรงกับสภาพความเป็นจริง ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของตัวชี้วัดคุณลักษณะด้านจิตสาธารณะสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ที่สร้างขึ้นโดยใช้โมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน เพื่อตรวจสอบความตรงจากค่าสถิติวัดระดับความสอดคล้อง (Goodness of Fit Measures) ค่าสถิติในกลุ่มนี้มีดังนี้

3.1 ค่าสถิติไค-สแควร์ (Chi-Square Statistics) ถ้าค่าสถิติไค-สแควร์ มีค่าสูงมาก แสดงว่าฟังก์ชันความสอดคล้องมีค่าแตกต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นั่นคือ โมเดลอิสระไม่มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ถ้าค่าสถิติไค-สแควร์มีค่าต่ำมากยิ่งมีค่าเข้าใกล้ศูนย์มากเท่าไร แสดงว่ารูปแบบมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ Saris และ Stronkhorst (1984:200) เสนอว่า ค่าไค-สแควร์ ควรจะมีค่าเท่ากับองศาอิสระสำหรับรูปแบบที่มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

3.2 ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้อง : GFI (Goodness – of – Fit – Index) จะมีค่าอยู่ระหว่าง 0 และ 1 ค่าดัชนี GFI ที่เข้าใกล้ 1.00 แสดงว่ารูปแบบมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

3.3 ดัชนีวัดความสอดคล้องที่ปรับแก้แล้ว : AGFI (Adjusted Goodness – of –Fit – Index) ค่าดัชนี AGFI นี้มีคุณสมบัติเช่นเดียวกับดัชนี GFI

3.4 ดัชนีรากของกำลังสองเฉลี่ยของเศษเหลือ : RMR (Root of Mean Square Residuals) ค่า RMR ยิ่งเข้าใกล้ศูนย์ แสดงว่ารูปแบบมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

4. ความเหมาะสมของตัวชี้วัด หมายถึง ตัวชี้วัดนั้นมีความสอดคล้องกับจิตสาธารณะสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

สมมติฐานของการวิจัย

1. ตัวชี้วัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านจิตสาธารณะสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ที่พัฒนาขึ้นมีความตรงตามเนื้อหา
2. ตัวชี้วัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านจิตสาธารณะสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ที่ได้จากการตอบแบบสอบถามมีความตรงเชิงโครงสร้างและสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์